

knjigi sta odlični. Del drugih nominirancev, pesniške zbirke Petra Svetine in romana Vladimirja P. Štefanca, še nisem prebrala, saj sta v knjižnici trenutno izposojeni, to pa je največji kompliment za slehernega pisca in seveda tudi za 'pisiko'. Nerodno mi je bilo, da bi pri knjižničarki preverila, ali je tudi moja knjiga izposojena in je kak mladi bralec zaradi nje manj samotnen, lahko pa ohranjam upanje, da prav zdaj lista po njej.

Melita Forstnerič Hajnšek
Večer, 22. 9. 2015, str. 4

DIM ZUPAN: »UDO BEN NAČIN,
DA VELIKO POVEM O LJUDEH«

Že če bi hoteli naštetiti vse njegove nominacije za nagrado Večernica, bi preseгли predvideni prostor. Bil je nominiranec za 1. večernico in nominiranec za 19., letošnjo večernico, bil je nominiranec pred svojo večernico – dobil jo je leta 2012 za delo *Hektor in zreła hruška* – in je še po njej.

Dim Zupan se je rodil leta 1946 v Ljubljani. Po končani osnovni šoli in nato gimnaziji se je vpisal na Pravno fakul-

teto v Ljubljani in jo uspešno končal. Po poklicu je pravnik, vendar od leta 1992 deluje kot samostojni kulturni delavec. Že prva knjiga, *Trije dnevi Dreka Pekca in Pukca Smukca*, je bila deležna pohval bralstva in kritike, zato je oba junaka vključeval tudi v poznejša dela; izšlo je pet zgodb. Za roman *Leteči mački* je skupaj z zbirko povesti o Dreku Pekcu in Pukcu Smukcu leta 1996 prejel Levstikovo nagrado. Za drugega Hektorja, *Hektor in male ljubezni*, je prejel tudi desetnico.

Založnik je knjigi na pot napisal, da je to globoka zgodba o nesrečnih in srečnih naključjih v življenju, ki je »en tak čuden hec«. Jo tudi vi vidite tako?

Da je globoka zgodba, se zelo fino sliši, sicer ne vem, s kakšnim metrom se to meri, mislim pa, da je založnik hotel povedati, da so odnosi med ljudmi in s tem povezano čustvovanje opisani na primeren način, se pravi tako, da se to bralca dotakne. Če je res tako, sem zelo vesel, kajti točno k temu neprestano stremim pri pisanju vsakega teksta, naj bo za odrasle ali za otroke. Verjetno se malo čudno sliši, ko govorim o odnosih med ljudmi, ko je glavni junak Franci grd muc, ki pripoveduje zgodbo v prvi osebi. Seveda si ne domišljam, da vem, kako muc razmišljajo, personifikacija mi samo omogoča, da pripovedujem zgodbo o nas samih iz druge perspektive. Če ne verjamemo v usodo, ki nam določi življenjsko pot že ob rojstvu, pa lahko rečemo, da je življenje tako in tako sestavljeno iz dolgega niza naključij, samo da so ena bolj ključna kot druga.

Vaš Franci Grdi ima na koncu res srečo in lahko postane celo Franci Grdi Ponosni, ampak fundament zgodbe je vendarle njegova kruta zavrženost. Narava ne pozna rešitve za deseto prase ali sedmega mačka, ni res? Preživijo najmočnejši.

Brez srečnih naključij Franci Grdi seveda ne bi preživel, ker je narava kruta mati, ki pusti preživeti samo najmočnejšim, najodpornejšim in najpametnejšim, to je evolucijska formula, ki se je izkazala za uspešno, dokler primati nismo toliko napredovali, da smo vrlinam dodali pokvarjenost, zvijačnost in zahrbtnost. Zdaj se je evolucija znašla v slepem črevesu, ko zlo premaguje dobroto, sovraštvo ljubezen in egoizem sočutje. Vendar sem optimist, ni več daleč čas, ko bo mati narava udarila po mizi in postavila stvari na svoje mesto. Žalosti me le spoznanje, da bodo naši otroci plačali račun za naše napake.

Pa človek? Pomagati najšibkejšim je vrednota, ki jo »propagirajo« vse družbe, praksa pa jo redko potrdi. Človek se vpraša, kako nehumani, animalični, če hočete, bi šele bili, če to ne bi bil predpisan atribut človečnosti ...

Ravno to sem imel malo prej v mislih. Spominjam se razprave o tem, kdo so bili in od kod so izvirali pazniki v koncentracijskih taboriščih med drugo svetovno vojno, ki so bili do skrajnosti nehumani, animalični. Študija je pokazala, da so bili povsem običajni povprečni ljudje s povsem običajnimi povprečnimi poklici, ki pa so se v danih okoliščinah, ko so pridobili neomejeno oblast nad življenjem in smrtjo, prelevili v sadistične podivjane zveri, ki so lahko prijele majhnega otroka za noge in udarili z njim ob beton, da se mu je raztreščila lobanja. Študija zaključuje, da je seme zla v vsakem od nas, da le potrebujemo ugodno klimo, da to vzkali.

Ne tako dolgo tega, recimo v starem Rimu, so poznali dve vrsti orodja, govoreče in nemo. Če je kdo poškodoval ali ubil govoreče orodje, je bil dolžan povrniti škodo. Polomil si mi motiko, hočem novo toporišče, polomil si mi sužnja, hočem delujočega. Krščanstvo je s svojo napredno filozofijo moralnih do-

gem precej izboljšalo stanje, deset božjih zapovedi je močan moralni steber, ki pa bi ga bilo treba posodobiti in prilagoditi današnjemu času. Samo bojim se, da za to ne bomo imeli dovolj časa.

Povedali ste že, da je Franci Grdi v osnovi resnična zgodba, da ste sami našli zavrženega mladega mačka brez dlake in zob, ki ne bi bil preživel, ob skrbi pa je potem zrasel v mačjega lepota. Res zgodba, ki nosi v sebi vse elemente literature za otroke: čeprav je resnična, je komaj verjetna, pravljica tako rekoč, pa tudi »nauk« se nevsiljivo priplazi zraven: recimo, iskrena skrb za nemočne bo iz oskrbovancev naredila močna, polna, uresničena bitja. Pretiram?

Res je, zgodba ima resnične temelje, takšen muc je res obstajal, in tudi Franci mu je bilo ime. Z bratom Martelom sva ga razvajala, rekla sva, da je to zadnji svoboden človek v naši hiši in brat je doštudiral medicino z mačkom okoli vratu. Pri pisanju sem posebej pozoren, da ne bi moji teksti izpadli kot vzgojno-moralni priročniki, želim si, da bi zgodba sama govorila o vrednotah brez dvignjenega prsta. Sem pa osebno prepričan, da se dobrota vrača z dobroto, da so dobra dela vedno na neki način poplačana, slaba pa kaznovana. Pa čeprav ne verjamem niti v nebesa niti v pekel.

Razlog, zaradi katerega se fant(ek) Mato odloči, da bo njegov prav ta muc, sicer ni prav humanistično reflektiran: izbere ga, ker je tako grd, da je že lep, pravi. Niste hoteli idealizirati in mu takoj pripisati želje po rešitvi najšibkejšega?

Kot sva že ugotovila, je osnova zgodbe resnični dogodek, ki je že sam določil določene gabarite. Med vrsticami pa seveda govori, da pridemo na svet z določeno popotnico, da je genom verjetno nemogoče povsem ubežati in da moramo

iz svojega nahrbtnika pač potegniti prave poteze ali vsaj najboljše možne v danih okoliščinah. Krivično je, da se nekateri rodimo v blagostanje, drugi pa v neizmerno pomanjkanje, ampak tako pač je, in če ne verjameš v božjo previdnost, se moraš pač sam potruditi. Vse življenje se pehamo za neko imaginarno oddaljeno srečo in se po navadi prepozno zavemo, da sta blagostanje in sreča dva različna pojma, ki največkrat niti nista povezana. Francijeva zgodba je preprosta in samo veseli me lahko, če bralec občuti še kaj več.

Raje ne bi bila aktualistična, vendar bi bilo v tem trenutku preprosto nenaravno prezreti, da je na vratih evropskih držav na stotisoče šibkih, stotisoče ljudi, ki bodo preživeli samo ob pomoči velikih Matov. Zelo majhna verjetnost obstaja, realno gledano, da zavržene mačke doleti tako polno življenje, kot je Francija Grdega. Kakšna je po vašem mnenju verjetnost za begunce?

Kdo sem, da bi sodil, je rekel papež Frančišek. Zgodba o beguncih je največja tragedija našega časa, toliko ljudi ima tako malo. Mislim, da je problem hudo zapleten, nepravilno reševanje pa ima lahko daljnosežne posledice. Nobe-nega dvoma ni, da je treba nesrečnikom pomagati po najboljših močeh, je pa treba razmišljati tudi, kaj bo jutri in kaj pojutrišnjem. Če držijo podatki, da je večina beguncev ekonomska migracija, torej ljudi, ki iščejo boljše življenje, bi jih bilo treba ločiti od politične migracije, torej ljudi, ki so morali zapustiti dom zaradi življenjske nevarnosti. Če držijo podatki, da na kovčkih sedi okoli 20 milijonov ekonomskih migrantov v Afriki in Bližnjem vzhodu, še 20 pa v deželah nekdanje Sovjetske zveze, so to takšne številke in obremenitve, da jih Evropa ne more prenesti in seveda nanje niti ni pripravljena. Ko poslušamo izjave nekaterih prebežnikov, vidimo, da so njihove

predstave hudo popačene, Evropo vidijo kot nekakšno Indijo Koromandijo, ki je dolžna poskrbeti za njihovo blagostanje. Ogromno so vložili v selitev in njihovo razočaranje bo ogromno. Politiki se bojijo reči bobu bob, ker so nekatere resnice boleče in neprijetne. Ampak bolj ko bodo odlašali s celovitimi rešitvami z vizijami, huje se bodo kopičili problemi. Na mestu se mi zdi vprašanje, kje je Amerika, ki je s svojo nekredibilno in licemersko vojaško in ekonomsko politiko zagrešila večji del gorja teh ljudi.

Stranski, a precej usoden lik v knjigi je сосед, ki priporoča Matovi družini najprej usmritev mačka, ki bi ji težko rekli evtanazija (saj da ni sposoben za življenje ...), potem pa jih straši s hudimi prenosljivimi in neozdravljivimi boleznimi. Poznate več takih sosedov ali več družin, kot je Matova?

Sosed, ki ste ga omenili, predstavlja skupino ljudi, ki na življenje gledajo s svojega ozkega zornega kota. Za njih je značilno pomanjkanje empatije, zanimajo jih predvsem praktični vidiki življenja. Zelo se bojijo zase in gre jim predvsem za lastne koristi. So vam te karakteristike znane? Seveda, vsi imamo tudi takšne sosede, če jih pa še nimamo, pa čakajo na nas kje v zasedi. Da se razumemo, z njimi ni nič narobe, le ujeti so v svoje gene in so pač takšni, kot so. Omogočajo nam, da vidimo drugačne, Matove družine, in prepričan sem, da so te v večini.

Hišni ljubljenci so za vas očitno neusahljiv vir navdiha za zgodbe. Po psu Hektorju ali ob njem je zdaj našel mesto tudi maček. Zdi se, da lahko skozi zgodbe o odnosu do živali poveste prav vse, kar je treba vedeti o ljudeh?

Zadnje čase sem se res precej osredotočil na hišne ljubljence, mogoče malo tudi zato, ker sem videl, kako to bralce zabava. Predvsem pa je zadela žebljico na glavico vaša domneva, da je to udoben

način, s katerim lahko veliko povem o ljudeh, o odnosih med nami, ki se niso spremenili zadnjih nekaj tisoč let in se verjetno prav toliko tudi ne bodo. Prav to, medčloveški odnosi, je tisto, kar me zanima pri pisanju literature. No, in kot ste opazili, je lahko vmes tudi kakšen odnos s kakšnim hišnim ljubljencekom.

Katero žival in zgodbo o kateri plati človeškega imate trenutno v svoji pisateljski datoteki?

Zadnjič sem se srečal s prijateljem Slavkom Preglom, ki sta mu pravkar izšli dve knjigi (čestitam) in me je vprašal, ali kaj pišem. Človek božji, saj sem vendar v pokoju (ne pokojni), sem mu zabrusil, zdaj je na vrsti uživancija, ne pa delo.

Petra Vidali

Večer, 22. 9. 2015, str. 5

PETER SVETINA: »SMEH ROJEVA
SMEH, JOK PA JOK«

Peter Svetina (1970) je rojen v Ljubljani, najprej je študiral medicino, nadaljeval na Filozofski fakulteti v Ljubljani, di-

plomiral iz slovenistike in doktoriral iz starejše slovenske poezije. Dvakrat je bil nominiran za večernico, leta 2004 za knjigo *Mrožek dobi očala* in 2011 za *Modrost nilskih konjev*. Leta 2013 pa jo je prejel za knjigo *Ropotarna*. Ob otroški prozi piše tudi poezijo za odrasle. Prevaja iz češčine, angleščine, nemščine. Piše tudi strokovne članke o starejši slovenski mladinski književnosti, o kriminalkah in romanih. Zadnje desetletje je profesor slovenske književnosti na univerzi v Celovcu. Leto in pol je bil tudi vodja Pionirske knjižnice v Ljubljani. S 193 centimetri je največji (mladinski) pisatelj.

Iz češčine ste prevajali poezijo Miroslava Holuba, s svojimi kratkimi premissljevanji o človeku in stvareh vas je nagovoril. To je bila torej neposredna spodbuda za knjigo pesmi Domače naloge?

Ja, njegova kratka premissljevanja o točnosti, o zemljevidih, o plotu, o starki z vozičkom itn. so pravzaprav kratka premissljevanja o rečeh bivanja. Prevajanje je po mojem najgloblje ukvarjanje z besedilom. In če ti je tekst pri srcu in se te dotakne, začneš še sam premissljevati o rečeh, o katerih oni ni pisal. Tako so začela nastajati kratka premissljevanja o tem in onem, kakšna bolj eksplicitna, kakšna taka, da se zdi, da sploh niso premissljevanja. Zdi se mi, da so otroškemu svetu v tej starosti mogoče bližje domače naloge, zato sem jih potem tako naslovil. In še nekaj sem si želel: napisati take pesniške naloge, ki se kdaj sploh ne rimajo, ki sploh niso napisane po pravopisnih pravilih, ki so skratka take, kot se za naloge ne pričakuje. Po tistem tudi zato, da bi kdo v svoji glavi premaknil mejo med tem, kaj mora samo tako in nikakor ne drugače.

Nimate pri lastnem ustvarjanju težav s tem, da ste doktor literarne zgodovine in torej nenehni preučevalec drugih